

S-T

Redactie:

Dr. J. G. B. BEUMÉE, *Red.-Secretaris.*
Buitenzorg.
 Dr. K. W. DAMMERMAN, *Buitenzorg.*
 J. C. v. D. MEER MOHR JR., *Buitenzorg.*

Levend en Dood Materiaal te zenden aan:

Dr. J. G. B. BEUMÉE, *Buitenzorg.*

Vaste Medewerkers:

C. A. BACKER.
 Dr. H. C. DELSMAN.
 Dr. W. DOCTERS VAN LEEUWEN.
 EDW. JACOBSON.
 S. LEEFMANS.
 Dr. D. F. VAN SLOOTEN.
 J. W. A. VAN WELSE.

Prijs voor niet-leden der N. I. N. H. V. per jaar f 8.50.—

VOGELLEVEN IN HET OERBOSCH TE TJIBODAS.

21 September 1918.

Om kwart over drie loopt de wekker af, en om vier uur kan ik op stap gaan; mijn veldflesch is met slappe koffie gevuld en ik heb een paar flinke boterhammen bij me gestoken, zoodat ik het vandaag best kan uithouden.

Het is een heldere maannacht, en zoo licht, dat ik zonder mijn oogen bijzonder in te spannen mijn notities kan maken.

Nauwelijks ben ik op een eenigszins open terrein met wat verspreide struiken en enkele boomen gekomen, of reeds begroet mij een van de vogels, waarvan ik het meeste houd, *Megalurus palustris*, een rietzanger, naar wiens monteren, helder klinkenden slag ik steeds weer gaarne luister.

Hier laat zich op dit vroege morgenuur, — het is pas kwart over vier, — ook reeds *Buchanga cinerea* hooren. Uit een dichte boomkroon klinken de voor dezen vogel zoo kenmerkende krassende geluiden, welke hij bij voorkeur in de ochtenduren laat hooren, waarop nog twee of drie, zelden vier fluittonen volgen. Deze heb ik van hem slechts voor of bij zonsopgang gehoord, of, zooals nu het geval is, bij helder maanlicht. Wat later verneem ik ook den bekenden triller van deze drongo, terwijl zich in de verte weer een *Megalurus palustris* laat hooren.

Even voor half zes ben ik boven bij de bank. Blauwig grijs hoopen zich in het oosten de wolken op; hangen er diep en zwaar als een groote dreigende hindernis op de plaats, waar ik weet, dat de zon zal opkomen. Boven die wolkenbank schittert aan den hemel één heldere, fonkelende ster. In het westen staat de maan aan het heldere firmament, hoog boven het Gedeh-gebergte, dat donkerblauw en massaal tegen den morgenhemel afsteekt.

Vijf over half zes laat zich *Pycnonotus bimaculatus* hooren.

Boven de leiblauwe wolkenbank, in het oosten, wordt het nu rossig licht en over het gebergte trekt een rozige schijn. De wolkenmassa zelf wordt langs de randen langzamerhand geel, dan rose, ten slotte roodachtig en heel langzaam raken kleine brokstukken los, welke als roseroode eilandjes weg drijven. En nog altijd flikkert de morgenster boven dit morgenrood.

Nu komt er meer leven in de vogelwereld.

Geocichla rubecula, de boeroeng tjatjing, laat zijn gezang hooren, *Lanius bentet* ratelt, in de verte roept een Piet van Vliet (*Cuculus sonnerati*) en van de tegalans klinkt een veelstemmig concert, waarin ik de stemmen van enkele zangers als *Pycnonotus aurigaster*, *Copsychus musicus*, *Megalurus palustris*, en *Buchanga cinerea* kan onderscheiden. Heel dicht bij het schrille geschreeuw van een ijsvogel (*Halcyon chloris*).

Op den weg in den tuin van Tjibodas vliegt een zwartsnavelige beeklijster (*Myiothoneus cyaneus*) voor mij uit, luide waarschuwingssignalen gevende; om kwart voor zes hoor ik uit den boschrand den aanhoudenden roep van de mooie, roodbruine, langstaartige kaneelduif (*Macropygia emiliana*), met de sperworteekening op de onderzijde. Ze wordt geaccompagneerd door *Chotorhea corvina*, een baardvogel, die met zijn bastonen van: „terok terok terok tok toktoktok” een heel anderen toon in het boschconcert brengt.

Diep in het bosch weerklinkt thans ook, als hondgeblaf in de verte, het geschreeuw van de gibbons (*Hylobates leuciscus*). En nu, het is juist zes uur, hoor ik van verschillende kanten het „tjoehi”- en „koekoerrrrr”-geroep van de kruiplijster: *Pomatorhinus montanus*. Dan mengt zich met de bastonen van *Chotorhea corvina* het rollende „terr terr terr terrrrrrr” van *Cyanops armillaris*.

Plotseling maakt zich iets los van een boomstam en vliegt met snelle wiekslagen behendig tusschen de boomen door. Het was *Spizaetus limnaetus*, die hier — dicht tegen den stam gedrukt — op de loer zat.

Om twintig over zes hoor ik vandaag de eerste poejoe gonggong: *Arboricola javanica*. Diep, hol en in langzaam tempo zetten deze vogels hun roep in; langzamerhand volgen de tonen sneller op elkaar, en hoe sneller ze op elkaar volgen, hoe hoger ze worden, tot dat uit de eerst doffe, gong-achtige tonen bijna heldere fluittonen geworden zijn, waarop dan gewoonlijk nog een diepe, fluitende dubbelroep, tot viermaal toe herhaald, volgt. Ik geloof, dat het gezang van dezen vogel heel goed met een ocarino na te fluiten zou zijn.

Luid kwetterend komt nu een zwerm rupsvogels (*Pericrocotus miniatus*) aangevlogen. Het zijn er wel vijftien tot twintig stuks, die daar in hun zwart met roode pakjes tusschen het groen door elkaar dwarrelen, langs twijgen en takken op zoek naar buit in bladoksels; dan eens eventjes opvliegen om een ontvluchtend insect na te zetten, daarbij steil naar beneden schieten, dan toehappen om zich daarna weer fladderend naar boven te werken. Lang houden ze zich hier niet op; na een poosje verdwijnen ze weer, net als ze gekomen zijn, de een na de ander.

Onderwijl hoor ik uit de struiken ook de doffe roepstem van den spoorkeoek: *Centropus sinensis*.

Ik maak het me gemakkelijk op den dikken stam van een woudreus, die in zijn val enkele andere boomen meegesleurd heeft en al het kleinere boom- en struikgewas met zijn groote en zware kruin tegen den grond geslagen heeft. Dicht tegen het hoog boven den grond liggend, voor de helft ontbloot wortelstelsel met enkele grootere, vreemd uitstekende zijwortels, vind ik een beschut plekje, waar ik aardig verscholen zit, terwijl ik zelf een ruim uitzicht over de open plek in het bosch heb.

Na eenige oogenblikken hoor ik hier het „pink pink” van *Hemixus virescens*, dat sterk aan het geluid van een vink doet denken, en kort daarop ontdek ik hem ook in meer dan manshoog, ijl struikgewas, waarin hij zich te goed doet aan de kleine, roode bessen, die in groot aantal tusschen de lange, lancetvormige, langs den rand getande bladeren zitten.

Nu meldt zich *Stachyris thoracica*, de man oek tepoes der Soendaneezen; voorloopig hoor ik nog maar alleen zijn gesnor, en zie hem niet, hij weet zich uitstekend aan de blikken van den waarnemer te onttrekken. Maar nu zie ik het kleine, vier koppen tellende gezelschap toch. Onder voortdurend geschetter springt de kleine schare van tak op tak, en benut hier een blad, daar een tak als dekking. Met den kijker, die ik heel, heel voorzichtig voor de oogen breng, kan ik duidelijk de helderblauwe, naakte deelen in de oogstreek onderscheiden.

Dicht in de buurt slaat krachtig en aanhoudend *Arboricola javanica*. Rechts achter mij hoor ik het heldere gelach van onze spotlijster: *Garrulax rufifrons*. Het komt telkens wat dichtter bij en nu verschijnen de vogels plotseling in de kronen der boomen aan den rand van de open plek. Den kop neergedrukt, telkens met den staart wippend, sluipen zij over de takken en tusschen de twijgen door. Bijna voortdurend laten zij een zacht „tschwi hihihihihihhi” hooren, dat soms door den geheelen troep luid herhaald wordt en als het gehinnik van een paard of ook als schril hoongelach klinkt.

Nadat de spotlijsters verdwenen zijn, laat zich langen tijd geen enkele vogel in de onmiddellijke nabijheid zien, hoewel toch vlak bij nog altijd een poe j o e g o n g g o n g slaat. Opeens begint weer *Chotorhea corvina*; van een anderen kant, iets verder weg, komt antwoord. Daartusschen door fluit *Myiophoneus cyaneus*, en hoor ik ook weer *Cyanops armillaris*; rupsvogels trekken voorbij, en vlak voor mij verneem ik het luide gehuil der gibbons. Die moeten zeer dicht in de buurt zijn, misschien kan ik ze besluipen en bespieden. Behoedzaam zak ik van mijn zitplaats af en tracht ongemerkt in hun nabijheid te komen. Maar de vier gibbons hebben mij eerder dan ik hen bemerkt, en ik kan mij er slechts over verbazen met welk een zekerheid en behendigheid zij in rechte lijn door het dichte netwerk van takken en twijgen loopen en springen. Onder het vluchten laten zij een luid „oek oek oek” hooren.

Op den terugweg zie ik voor mij op het boschpad plotseling een exemplaar van *Oreocichla horsfieldi*, dat aan den kant van den weg naar voedsel zoekt. Na een poosje komt ook het andere van het paar, in de laag van afgevallen bladeren onder mos en humus naar wormen zoeken, en doet zich daaraan te goed.

Ook verras ik nog een *Arboricola javanica*, die op het smalle boschweggetje als een kip in het dorre loof te krabben staat, maar natuurlijk zoo snel mogelijk wegrent, als ze mij gewaar wordt.

Om kwart over twaalf zit ik bij den Heer SCHWARZ in den bergtuin van Tjibodas en van den boschrand, dicht bij het huis, hoor ik nog altijd het luide roepen van de poe j o e g o n g g o n g.